

LearnHebrewPod.com

The first conversational Hebrew course by Podcasts
Learn to speak Hebrew as it is spoken in Israel

Lesson 64 C

A Soldier for Peace

Learn Hebrew Pod™
Language Fountain Ltd.
All rights reserved ©
contact@learnhebrewpod.com
www.learnhebrewpod.com

Jonathan: **Shalom uvruchim haba-im leshiur 64-gimel – Hello and welcome to Lesson 64-C.** This lesson will include eulogies that were read over his grave by family-members, by friends, by politicians as well as two speeches made by Rabin himself.

Eulogy given by Noa Be-Artzi, Yitzhak Rabin's granddaughter.

הספד נועה בן-ארצי, נכדתו של יצחק רבין.

You will forgive me, for I do not want to talk about peace. I want to talk about my grandfather. One always wakes up from a nightmare. But since yesterday, I have only awakened to a nightmare -- the nightmare of life without you, and this is indigestible. The television does not stop showing your picture; you are so alive and tangible that I can almost touch you, but just almost, because I can't already.

תסלחו לי שאני לא רוצה לדבר על השלום. אני רוצה לדבר על סבא שלי. תמיד מתעוררים מסיוט, אבל מאתמול אני רק מתעוררת לסיוט. הסיוט של חיים בלעדיך – וזה בלתי ניתן לעיכול. הטלוויזיה לא מפסיקה לשדר את תמונותיך, ואתה כל כך חי ומוחשי, שאני כמעט נוגעת בך. אבל רק כמעט, כי כבר לא אוכל.

tislechu li she-ani lo rozza ledaber al hashalom. ani rozza ledaber al saba sheli. tamid mit-orerim misiyut, aval me-etmol ani rak mit-oreret lesiyut. hasiyut shel chaim bil-adecha – veze bilti nitan le-ikul. hatelevizya lo mafsika leshader et tmunotecha, ve-ata kol kach chay vmuchashi, she-ani kim-at noga-at becha. aval rak kim-at, ki kvar lo uchal.

Grandpa, you were the pillar of fire before the camp and now the camp is left alone, and it is so cold and sad for us. I know that people speak in terms of a national tragedy, but how can you try to comfort an entire nation or share it in your personal pain, when Grandma does not stop crying, and we are mute, feeling the enormous void left empty in your absence.

סבא, אתה היית עמוד האש שלפני המחנה, ועכשיו נותרנו רק המחנה, לבד, וכל כך קר לנו ועצוב. אני יודעת שאנשים מדברים במונחים של אסון לאומי, אבל איך תנסה לנחם עם שלם או לשתף אותו בכאב הפרטי שלך כשסבתא לא מפסיקה לבכות ואנחנו אילמים, מרגישים את החלל הענק שנותר ריק בחסרונוך.

saba, ata ha-ita amud ha-esh shelifney hamachane, ve-achshav notarnu rak hamachane, levad, vekol kach kar lanu ve-azzuv. ani yoda-at she-anashim medabrim bemunachim shel ason leumi, aval eych tenase lenachem am shalem o leshatef oto bake-ev haprati shelcha kshesavta lo mafsika livkot veanachnu ilmim, margishim et hachalal ha-anak shenotar rek bechesroncha.

Few really knew you well. They can now talk about you a lot more, but I feel that they do not know at all how huge is the pain, the disaster, and, yes, this is a holocaust, for us at least, the family and the friends, who are left only as the camp, without you, our pillar of fire.

Grandpa, you were, and still are, our hero

מעטים הכירו אותך באמת. הם יכולים כעת לדבר אודותיך עוד הרבה, אבל אני מרגישה שהם אינם יודעים כלל עד כמה ענק הכאב, האסון וכן, זו שואה, לפחות עבורנו, המשפחה והחברים שנותרנו, רק המחנה שלך, בלי עמוד האש שלנו. סבא, אתה היית ואתה הגיבור שלנו.

me-atim hikiru otcha be-emet. hem yecholim ka-et ledaber odotecha od harbe, aval ani margisha she-hem eynam yod-im klal ad kama anak hake-ev, ha-ason, veken, zo sho-a, lefachot avurenu, hamishpacha vehachaverim shenotarnu, rak hamachane shelcha, bli amud ha-esh shelanu. saba, ata ha-ita ve-ata hagibor shelanu.

I want you to know that in all I have ever done, I have always seen you in front of my eyes. Your esteem and love has followed us in every step and on every path, and we have always lived in the light of your values. You never abandoned them, and now they have abandoned you. And here you are, my eternal hero, cold and lonely, and there is nothing I can do to save you. You are so wonderful.

אני רציתי שתדע שכל מה שעשיתי, תמיד ראיתי אותך לפני העיניים. הערכתך ואהבתך ליוו אותנו בכל צעד ובכל דרך, וחיינו לאור ערכיך תמיד. מעולם לא הזנחת, ועכשיו הזניחו אותך. והנה אתה, הגיבור הנצחי שלי, קר ובודד, ואיני יכולה לעשות דבר להצילך. אתה כל כך נהדר.

ani razziti sheteda shekol ma she-asiti, tamid ra-iti otcha lifney ha-eynaim. ha-arachatcha ve-ahavatcha livu otanu bechol zza-ad uvchol derech, vecha-inu le-or arachecha tamid. me-olam lo hiznachta, ve-achshav hiznichu otcha. vehine ata, hagibor hanizzchi sheli, kar uvoded, ve-eyni yechola la-asot davar lehazzilcha. ata kol kach nehedar.

People greater than I have already eulogized you, but none of them was fortunate like myself to be caressed by your warm soft hands, the warm embrace that was kept just for us, your 'half-of-a-smile' which always told me so much, the same smile that is no more and frozen with you. I have no feelings of revenge because my pain and loss are so big, too big. The ground has slipped away from under our feet and we are somehow trying to sit in the empty space that was left, but for now, without any particular success.

גדולים ממני כבר ספדו לך, אבל איש מהם לא זכה לליטוף הזה של ידיך החמות והרכות, החיבוק החם שהיה שמור רק לנו. לחצי-החיוך שלך, שתמיד אמר לי כל כך הרבה, אותו חיוך שכבר אינו וקפא עמך. אין בי תחושת נקם, כי הכאב והאובדן שלי גדולים כל כך, גדולים מדי. הקרקע נשמטה תחת רגלנו, ואנחנו מנסים איכשהו לשבת בחלל הריק שנותר, אך ללא הצלחה מיוחדת בינתיים.

gdolim mimeni kvar safdu lecha, aval ish me-hem lo zacha lalituf haze shel yadecha hachamot veharakot, hachibuk hacham she-haya shamur rak lanu. lechazzi hachiyuch shelcha, shetamid ama li kol kach harbe, oto chiyuch shekvar eyno vekafa imcha. eny bi tchushat nakam, ki hake-ev veaha-ovdan sheli gdolim kol kach, gdolim miday. hakarka nishmeta tachat ragleynu, ve-anachnu menasim eychshe-hu lashevet bachalal harek shenotar, ach lelo hazzlacha meyuchedet beynata-im.

I am unable to finish, but it appears that a foreign hand, a miserable person's hand, has already finished for me. With no other choice I part from you, a hero, and ask that you rest in peace, that you think about us and miss us, because we, down here, love you a lot. From the angels of heaven who accompany you now, I ask that they watch over you and guard you well, because you are deserving of such a guard.

אני לא מסוגלת לסיים, אבל כנראה שיד זרה, יד עלוב נפש, כבר סיימה עבורי. בלית ברירה אני נפרדת ממך, גיבור, ומבקשת ממך שתנוח על משכבך בשלום, ושתחשוב ותתגעגע אלינו, כי אנחנו פה למטה אוהבים אותך המון. משיירת מלאכי שמים שמלווים אותך עכשיו, אני מבקשת שישמרו עליך ושישמרו עליך טוב, כי אתה ראוי למשמר שכזה.

ani lo mesugelet lesayem, aval kanir-e sheyad zara, yad aluv nefesh, kvar siyma avuri. belet brera ani nifredet mimcha, gibor, umvakeshet mimcha shetanuach al mishkavcha beshalom, veshetachshov vetitga-age-a eleynu, ki anachnu po lemata ohavim otcha hamon. mishayarat mal-achey shama-im shemelavim otcha achshav, ani mevakeshet she-ishmeru alecha veshe-ishmeru tov, ki ata ra-uy lemishmar shekaze.

We love you Grandpa. Always.

אנחנו אוהבים אותך, סבא, תמיד.

anachnu ohavim otcha saba, tamid.

Eulogy given by U.S. President Bill Clinton.

הספד נשיא ארה"ב, ביל קלינטון.

Yitzhak Rabin lived the history of Israel - the struggle for independence, the wars for survival, the pursuit of peace - and in all he served on the front lines. This son of David and of Solomon took up arms to defend Israel's freedom and laid down his life to secure Israel's future.

יצחק רבין חי את ההיסטוריה של מדינת ישראל – המאבק לעצמאות, מלחמות ההשרדות, המאבק על השלום – ותמיד הוא היה בקווים הראשונים. בן זה של דוד ושלמה אחז בנשק כדי להגן על עצמאות ישראל, ונתן את חייו כדי להבטיח את עתידה של ארצו.

Izzchak Rabin chay et ha-historya shel medinat Israel – hama-avak le-azzma-ut, milchemot hahisardut, hama-avak al hashalom – vetamid hu haya bakavim harishonim. ben ze shel David veShlomo achaz beneshek kedey lehagen al azzma-ut Israel, venatan et chayav kedey lehavtiach et atida shel arzzo.

He was a man completely without pretense as all of his friends knew. I read that in 1949, after the War of Independence, David Ben-Gurion sent him to represent Israel at the armistice talks at Rhodes, and he had never before worn a necktie and did not know how to tie the knot. So, the problem was solved by a friend who tied it for him before he left and showed him how to preserve the knot simply by loosening the tie and pulling it over his head.

הוא היה אדם נטול העמדות פנים, כפי שידעו כל חבריו. אני קורא שבשנת 1949, בתום מלחמת העצמאות, דוד בן גוריון שלח אותו לייצג את ישראל בשיחות ברודוס, והוא מעולם לא לבש קודם עניבה, ולא ידע כיצד לקשור אותה. הוא פתר את הבעיה בעזרת חבר, שקשר לו את העניבה, ולפני שעזב הראה לו כיצד לשמור על הקשר על ידי ריפוחו, והסרת העניבה על ידי משיכתה מעל הראש.

hu haya adam netul ha-amadot panim, kefi sheyad-u kol chaverav. ani kore shebishnat 1949, betom Milchemet haAzzma-ut, David Ben-Guryon shalach oto leyazzeg et Israel bashichot beRodus, vehu me-olam lo lavash kodem aniva, velo yada keyzzad likshor ota. hu patar et habe-aya be-ezrat chaver shekashar lo et ha-aniva velifney she-azav her-a lo keyzzad lishmor al hakesher al yedey ripuho vehasarat ha-aniva al yedey meshichata me-al harosh.

The last time we were together, not two weeks ago, he showed up for a black tie event on time, but without the black tie. And so, he borrowed a tie. And I was privileged to straighten it for him. It is a moment I will cherish as long as I live.

בפעם האחרונה שהיינו יחד, לפני פחות משבועיים, הוא הגיע לאירוע של 'עניבות שחורות'. בזמן, אבל בלי פפיון. הוא שאל עניבה ואני זכיתי להדק אותה עבורו. היה זה רגע שאשמור בלבי כל עוד אני חי.

bapa-am ha-achrona she-ha-inu yachad, lifney pachot mishvu-a-im, hu highi-a le-erua shel 'anivot shchorot'. bazman aval bli papiyon. hu sha-al aniva ve-ani zachiti lehadek ota avuro. haya ze rega she-eshmor belibi kol od ani chay.

Now it falls to all of us who love peace and all of us who loved him to carry on the struggle to which he gave life and for which he gave his life. He cleared the path. And his spirit continues to light the way. His spirit lives on in the growing peace between Israel and her neighbors. It lives in the eyes of the children, the Jewish and the Arab children, who are leaving behind a past of fear for a future of hope. It lives on in the promise of true security.

עכשיו, כל אחד מאתנו שאוהב את השלום, ואנחנו כולנו שאהבנו אותו, צריכים להמשיך ולהיאבק למען השלום לו הוא הקדיש את חייו, ואשר למענו נפל. הוא האיר לנו את הדרך. רוחו מלווה את השלום המתפתח בין ישראל ושכנותיה. השלום חי בעיניהם של הילדים, הילדים היהודים והערבים, המשאירים מאחוריהם עבר של פחד למען עתיד של תיקווה. השלום חי בהבטחה לביטחון אמת.

achshav, kol echad me-itanu she-ohev et hashalom, ve-anachnu kulanu she-ahavnu oto, zzzrichim lehamshich velehe-avek lema-an hashalom lo hu hikdish et chayav ve-asher lema-ano nafal. hu he-ir lanu et haderech. rucho melava et hashalom hamitpateach beyn Israel veshchenote-ha, hashalom chay be-eyneyhem shel hayeladim, hayeladim haYehudi-im vahaAravim, hamash-irim me-achoreyhem avar shel pachad lema-an atid shel tikva. Hashalom chay behavtacha lebitachon emet.

Now God tests our faith even more terribly, for he has taken our Yitzhak. But Israel's covenant with God for freedom, for tolerance, for security, for peace – that covenant must hold. That covenant was Prime Minister Rabin's life work. Now we must make it his lasting legacy. His spirit must live on in us.

עכשיו אלוהים בוחן את אמונתנו ביתר קושי. הוא לקח מאתנו את יצחק שלנו. אבל הברית של עם ישראל עם אלוהים, ברית של חופש, של סובלנות, של ביטחון, של שלום – הברית הזאת חייבת להישמר. קיום הברית הזאת היה מפעל חייו של ראש הממשלה יצחק רבין. אנו חייבים להמשיך ולקיימה כמורשת נצחית. רוחו צריכה להישאר חיה בתוכנו.

achshav Elohim bochen et emunatenu beyeter koshi. hu lakach me-itanu et Izzchak shelanu. aval habrit hazot chayevet lehishamer. kiyum habrit hazot haya mif-al chayav shel Rosh haMemshala Izzchak Rabin. anu chayavim lehamshich ulkayma kemoreshet nizzchit. rucho zzzricha lehisha-er chaya batochenu.

Farewell friend.

שלום, חבר.

Shalom chaver.

Eulogy given by King Hussein of Jordan.

הספד חוסיין, מלך ירדן .

You lived as a soldier, you died as a soldier for peace and I believe it is time for all of us to come out openly and to speak of peace. Not here today, but for all the times to come. We belong to the camp of peace. We believe in peace. We believe that our one God wishes us to live in peace and wishes peace upon us, for these are His teachings to all the followers of the three great monotheistic religions, the children of Abraham.

חיית כחייל, ומתת כחייל למען השלום ואני מאמין שזהו הזמן שבו על כולנו להשמיע את קולנו ולדבר בגלוי על השלום. לא כאן היום, אלא למען העתיד. אנו שייכים למחנה השלום. אנו מאמינים בשלום. אנחנו מאמינים שאלוהינו האחד רצה שנחיה בשלום ואיחל לנו שלום, אלה הן הוראותיו לכל ההולכים בדרכי שלוש הדתות המונותאיסטיות הגדולות, ילדי אברהם.

cha-ita kechayal vemateta kechayal lema-an hashalom. ve-ani ma-amin shezehu hazman shebo al kulanu lehashmi-a et kolenu veledaber begaluy al hashalom. lo kan hayom, elat lema-an ha-atid. anu shayachim lemachane hashalom. anu ma-aminim bashalom. anachnu ma-aminim sheEloheynu ha-echad razza shenichye beshalom ve-ichel lanu shalom, ele hen hora-otav lechol haholchim bedarchey shlosh hadatoat hamonote-istiyot, yaldey Avraham.

Let's not keep silent. Let our voices rise high to speak of our commitment to peace for all times to come, and let us tell those who live in darkness, those who are the enemies of life. Through faith and religion and the teachings of our one God, this is where we stand. This is our camp. May God bless you with the realization that you must join it, and we pray that He will, but otherwise we are not ashamed, nor are we afraid, nor are we anything but determined to fulfill the legacy for which my friend fell, as did my grandfather in this very city when I was with him and but a young boy.

הבה נרים קולנו ולא נשקוט. נדבר על מחויבותנו לשלום, לנצח, ובואו נאמר לאלה החיים בחשכה, אשר הם אויבי החיים, באמצעות האמונה והדת ותורתו של האל האחד: כאן אנו עומדים. זהו מחננו. הלוואי שאלוהים יברכם בהכרה שעליהם להצטרף אלינו, ואנו מתפללים שיעשה זאת, אך גם אם לא, אנחנו לא מתביישים ולא מפחדים, אלא נחוישים לממש את המורשת שעבורה נפל רעי, כפי שנפל סבי בעיר הזאת (ירושלים) כאשר אני ילד קטן העומד לצדו.

hava narim kolenu velo nishkot. nedaber al mechuyavuteynu lashalom, lanezzach, vebo-u nomar le-ele hacha-im bachashecha, asher hem oyvey hacha-im, be-emzzaut ha-emuna vehadat shel haEl ha-echad: kana nu omdim. zehu machaneyn. halevay sheElohim yevarcham bahakara she-aleyhem lehizztaref eleynu. ve-anu mitpalelim she-ya-ase zot, ach gam im lo, anachnu lo mitbayshim velo mefachadim, ele nechushim lemamesh et hamoreshet she-avura nafal re-i, kfi shenafal savi ba-ir hazot (Yerushala-im) ka-asher ani yeled katan ha-omed lezzido.

Eulogy given by President Hosni Mubarak of Egypt.

הספד חוסני מובארק, נשיא מצרים

It is with deep regret that we are assembled here today to pay our last regrets to Prime Minister Yitzhak Rabin, a courageous leader and recognized statesman.

בצער עמוק התאספנו כאן היום כדי להביע בפעם האחרונה את צערנו העמוק על לכתו של ראש הממשלה יצחק רבין, מנהיג אמיץ ומדינאי משכמו ומעלה.

bezza-ar amok hit-asafnu kan hayom kedey lehabi-a bapa-am ha-achrona et zza-areynu ha-amok al lechto shel Rosh haMemshala Izzchak rabin, manhig amizz umedinay mishichmo vamala.

His earnest efforts to achieve peace in the Middle East are a testament to his vision, which we share, to end the suffering of all the peoples the region. He defied the prejudices of the past to tackle the most complicated of problems, namely the Palestinian problem, in a forthright manner.

מאמציו הכנים להשיג שלום במזרח התיכון הן עדות לחזונו, אשר אנו חולקים, לסיים את סבלם של כל עמי האזור. הוא יצא כנגד כל הדעות הקדומות של העבר כדי להתמודד באופן ישיר עם הבעיות הסבוכות ביותר באזור, ובראשן הבעייה הפלשתינית.

ma-amazzav hakenim lehasig shalom baMizrach haTichon hen edut lechazono, asher anu cholkim, lesayem et sivlam shel kol amey ha-ezor. hu yazza keneged kol hade-ot hakdumot shel ha-avar kedey lehitmoded be-ofen yashir im habe-ayot hasvuchot beyoter ba-ezor, uvroshan habe-aya haPalestinit.

The success he achieved in this regard has finally led to the foundations of peaceful coexistence between the Palestinians and the Israelis in a climate of trust and mutual respect.

ההצלחה שהשיג בתחום זה הביאה בסופו של דבר להקמת היסודות לדו קיום בין פלשתינים וישראלים באווירה של אמון וכבוד הדדי.

hahazzlacha shehisig betchum ze hevi-a besofa shel davar lehakamat hayesodot ledu kiyum bey Palestinim velsraelim be-avira shel emun vekavod hadadi.

The untimely loss of Prime Minister Yitzhak Rabin at this important juncture in the history of the Middle East has dealt a severe blow to our noble cause. We must therefore redouble our efforts and reaffirm our obligation to continue the sacred mission to achieve a just and lasting peace. We must deprive those traitorous hands hostile toward our goal from reaping the rewards of their vile actions.

אובדנו בטרם עת של ראש הממשלה יצחק רבין בהגיענו לצומת דרכים חשובה זו בהיסטוריה של המזרח התיכון, מהווה מכה קשה למטרתנו הנעלה. מסיבה זאת עלינו להכפיל את מאמצינו ולאשר מחדש את חובתנו להמשיך את המשימה הקדושה על מנת להשיג שלום צודק ובר קיימא. אנו חייבים למנוע מאותן ידיים בוגדניות העוונות את מטרתנו מלקטוף את פירות מעשיהם המתועבים.

ovdano beterem et shel Rosh haMemshala Izzchak rabin behagi-enu lezzomet drachim chashuva zo bahistorya shel haMizrach haTichon, mehava maka kasha lematratenu hana-ala. misiba zot aleynu lehachpil et ma-amazeynu vele-asher mechadash et chovatenu lehamshich et hamesima hakdosha al menat lehasig shalom zzoded uvar kayma. anu chayavim limno-a me-otan yada-im bogdaniyot ha-oynot et matratenu miliktof et peyrot ma-aseyhem hametoavim.

Only through our unwavering commitment to this objective can we truly honor the memory of this fallen hero of peace. And I could say, that is the best memorial to Yitzhak Rabin.

רק דרך המחויבות הבלתי מתפשרת שלנו למטרה, זו נוכל באמת לכבד את זכרו של גיבור זה שנפל למען השלום. ואני יכול לומר כי זאת היא הדרך הנכונה ביותר להנציח את זכרו של יצחק רבין.

rak derech hamechuyavut habilti mitpasheret shelanu lematara zo, nuchal be-emet lechabed et zichro shel gibor ze shenafal lema-an hashalom. ve-ani yachol lomar ki zot hi haderech hanechona beyoter lehanziach et zichro shel Izzchak Rabin.

Eulogy by Acting Prime Minister and Foreign Minister Shimon Peres.

הספד שמעון פרס, ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ.

We have come to salute you, Yitzhak . . . a great dreamer, who forged a new reality in our region. . . last Saturday night, as we joined hands and sang together 'Shir LaShalom" the Song of Peace," I sensed your exhilaration.

באנו להצדיע לך יצחק....חולם גדול שיצר מציאות חדשה באזורנו. במוצאי שבת האחרונה שילבנו זרועות. שרנו ביחד את "שיר השלום", חשתי רוממות ברוחך.

**banu lehazzdi-a lecha izzchak . . . cholem gadol sheyazzar mezzi-ut chadasha be-
ezoreynu. bemozza-ey Shabat ha-achrona shilavnu zro-ot. Sharnu beyachad et
"Shir haShalom", chaste romemut beruchacha.**

You told me that you had been warned of assassination attempts at the huge rally. We didn't know who the assailant might be, nor could we estimate the enormity of the assault. But we knew that we could not fear death and that we could not be hesitant in seeking peace. Just one day before, as we met privately (as we often did), for the first time, you remarked to me that the work is exhausting, but peace obliges us.

אמרת לי שיש התראות על כוונות להתנקש בתוך העצרת הגדולה הזאת. לא ידענו מי יחבל. לא שיערנו שהחבלה תהיה כה גדולה. אבל ידענו שאסור לפחד מהמוות ואסור להסס בשלום. יום קודם לכן ישבנו כמנהגנו בארבע עיניים. פעם ראשונה הערת לי שהעבודה מעייפת אבל השלום מחייב.

**amarta li sheyesh hatra-ot al kavanot lehitnakesh betoch ha-azzeret hagdola hazot. lo yadanu mi yechabel. lo shi-arnu shehachabala tihiye ko gdola. aval yadanu she-
asur lefached mehamavet ve-asur lehasas bashalom. yom kodem lachen yashavnu**

keminhagenu be-arba eyna-im. pa-am rishona he-arta li she-ha-avoda me-ayefert aval hashalom mechayev.

I didn't know that those were to be the last hours of our partnership, a partnership which knew no bounds. I sensed that a special grace had descended upon you, that you could suddenly breathe free at the sight of the sea of friends who came to support you on this path.

לא ידעתי שאלה הן השעות האחרונות לשותפות שבינינו, שותפות שלא היה לה גבול. חשתי כאילו חסד רחוק ירד עלייך ויכולת לפתע לנשום לרווחה למראה ים החברים שבא לתמוך בדרכך.

lo yadati she-ele hen hasha-ot ha-achronot lashutafut shebeyneynu, shutafut shelo haya la gvul. chaste ke-ilu chesed rachok yarad alecha veyacholta lefeta linshom lirvacha lemar-e yam hachaverim sheba litmoch bedarkecha.

The summit to which you led us opened wide before us the landscape of the new tomorrow, the landscape promised to the new Israel and to its youth.

הפסגה שאליה הובלת אותנו נפתחה לרווחה וממנה נראה כבר הנוף של המחר החדש, הנוף המובטח לנעורי ישראל החדשה ולבניה.

hapisga she-eleha hovalta otanu niftecha lirvacha umimena nir-a kvar hanof shel hamachar hachadash, hanof hamuvtach lin-urey Israel hachadasha velebaneha.

Yitzhak, the youngest of Israel's generals. Yitzhak, the greatest of peacemakers: the suddenness of your passing illuminated the abundance of your accomplishments.

יצחק הצעיר שבאלופי ישראל. יצחק הגדול שבמפלסי נתיבות השלום. פתע הליכתך העירה את שפע דרכך.

izzchak hazza-ir shebe-alufey Israel. izzchak hagadol shebemefalsey netivot hashalom. peta halichatcha he-ira li et shefa darkecha.

All your life, you labored tirelessly, day and night, but the last three years were unparalleled in their intensity. You promised to change priorities, and indeed, a new order is upon us, a priority of openness...

כל חיך עמלת קשה, יומם ולילה, אבל שלוש השנים האחרונות הצטיינו באינטנסיביות אדירה. הבטחת לשנות סדרי עדיפות ואכן הגיע סדר חדש ונוצרה עדיפות פותחת...

**kol chayecha amalta kasha, yomam valayla, aval shlosh hashanim ha-achronot
hizztaynu be-intensiviyut adira. hivtachta leshanot sidrey adifuyot ve-achen higi-a
seder chadash venozzra adifut potachat . . .**

And above all, perhaps at the foundation of it all, the mighty winds of peace have begun to blow.

ומעל הכל ואולי כתשתית לכל החלה לנשוב הרוח העזה של השלום...

**ume-al hakol ve-ulay ketashtit lakol hechela linshov haru-ach ha-aza shel
hashalom...**

Two agreements with our neighbors the Palestinians that will free us from the need to rule another people, as you promised. The Middle East has awakened anew, and a coalition of peace is taking shape.

**שני הסכמים עם שכנינו הפלשתינאים שיאפשרו לנו להשתחרר מהכורח לשלוט על עם
אחר, כפי שהבטחת. המזרח התיכון התעורר מחדש ונרקמה בו קואליציה של שלום.**

**shney heskemim im shcheneynu haPalestina-im she-ye-afsheru lanu lehishtacher
mehakorach lishlot al am acher, kfi she-hivtachta. haMizrach haTichon hit-orer
mechadash venirkema bo ko-alizya shel shalom.**

I see our people in profound shock, with tears in their eyes. But also a people who know that the bullets that murdered you could not murder the idea you championed. You did not leave us a will, but you left us a path on which we will march with conviction and faith.

**אני רואה את עמינו מזועזע מאוד. עם עם דמעות בעיניים. אבל עם שיודע שהכדור שרצח
אותך לא יוכל להרוג את הרעיון שנשאת. לא הותרת לנו צוואה אבל הותרת לנו דרך שנצעד
בה בנחישות ובאמונה.**

**ani ro-e et ameynu mezu-aza me-od. am im dma-ot ba-eyna-im. aval am she-yode-
a she-hakadur sherazzach otcha lo yuchal la-harog et hara-ayon shenasata. lo
hotarta lanu zzava-a aval hotarta lanu derech shenizz-ad ba binchishut uve-emuna.**

Goodbye my firstborn brother, bringer of peace. We shall continue to champion this great peace, to the near and to the far, as you wanted during your life, as you ordered in your death.

**שלום אחי הבכור מביא השלום. אנחנו נוסיף לשאת שלום גדול זה לקרוב ולרחוק כפי
שרצית בחייך. כפי שציווית במותך.**

shalom achi habechor mevi hashalom. anachnu nosif laset shalom gadol ze lakarov velarachok kfi sherazzita bechayecha. kfi shezzivta bemotcha.

Jonathan: We will conclude our tribute to this great man with his own words as he spokt them in two of his most important speeches: The first upon receiving the Nobel Peace Prize; and the second, his last speech, from the peace rally at the Kings of Israel Square in Tel Aviv, about an hour before being assassinated.

Prime Minister Yitzhak Rabin's Speech upon Acceptance of Nobel Peace Prize.

נאום יצחק רבין בטקס הענקת פרס נובל לשלום.

At an age when most youngsters are struggling to unravel the secrets of mathematics and the mysteries of the Bible, at an age when first love blooms, at the age of sixteen, I was handed a rifle so that I could defend myself. That was not my dream. I wanted to be a water engineer. I studied in an agricultural school and I thought being a water engineer was an important profession in the parched Middle East. I still think so today. However, I was compelled to resort to the gun. I served in the military for decades. Under my responsibility, young men and women who wanted to live, wanted to love, went to their deaths instead.

בגיל שבו תלמידים מנסים לפענח את סודות המתמטיקה ואת מסתרי התנ"ך, בגיל שבו פורחות אהבות ראשונות, בגיל שש עשרה, נתנו בידי רובה כדי להגן על חיי. זה לא היה החלום שלי. רציתי להיות מהנדס מים. למדתי בבית ספר חקלאי. חשבתי שמהנדס מים הוא מקצוע חשוב במזרח התיכון הצחיח. אני חושב כך גם היום. נאלצתי להחזיק ברובה. שירתי בצבא במשך עשרות שנים. תחת פיקודי, הלכו אל מותם אנשים צעירים שרצו לחיות ולאהוב.

begil shebo talmidim menasim lefa-aneach et sodot hamatematika ve-et misterey hatana"ch, begil shebo porchot ahavot rishonot, begil shesh-esre, natnu beyaday rove kedey lehagen al chayay. ze lo haya hachalom sheli. razziti lihiyot mehandes ma-im. lamadeti beveyt sefer chakla-i. chashvati shemehandes ma-im hu mikzso-a chashuv baMizrach haTichon hazzachi-ach. ani choshev kach gam hayom. ne-elaztzi lehachzik berove. shirati bazzava bemeshech asrot shanim. tachat pikudi, halchu el motam anashim zze-irim sherazzu lichyot ve-le-ehov.

Standing here today, I wish to salute our loved ones – and past foes. I wish to salute all of them, the fallen of all the countries in all the wars, the members of their families who bear the enduring burden of grief, the disabled whose scars will never

heal. Tonight, I wish to pay tribute to each and every one of them, for this important prize is theirs.

בעומדי כאן היום, אני רוצה להצדיע לאהובינו – ולאויבי העבר. אני רוצה להצדיע לכולם, לְכָל החללים מכל המדינות, ובכל המלחמות, לבני משפחותיהם שמועקת השכול שוכנת קבע בבתיהם, לנכים שצלקותיהם לעולם לא ירפאו. הערב אני רוצה להצדיע לכל אחד ואחת מהם, שהפרס החשוב הזה הוא שלהם.

be-omdi kan hayom, ani rozze lehazzdi-a le-achuveynu – ule-oyvey he-avar. ani rozze lehazzdi-a lechulam, lechol hachalalim mikol hamedinot, uvchol hamilchamot, livney mishpechoteyhem she-mu-akat hashchol shochenet keva bevatyehem, lanachim shezzalakoteyhem lo-olam lo yeraf-u. ha-erev ani rozze lehazzdi-a lechol echad ve-achat me-hem, she-hapras hachashuv haze hu shelahem.

“God takes pity on kindergartners,” wrote the poet Yehudah Amichai, “Less so on the schoolchildren, and will no longer pity their elders, leaving them on their own” . . . For decades, God has not taken pity on the kindergartners of the Middle East, or the schoolchildren, or their elders. There has been no pity in the Middle East for generations.

"אלוהים מרחם על ילדי הגן", כתב המשורר יהודה עמיחי, "פחות מזה על ילדי בית הספר, ועל הגדולים לא ירחם עוד, ישאירם לבדם".... אלוהים לא ריחם משך עשרות שנים על ילדי הגן במזרח התיכון, לא על ילדי בית הספר, לא על הגדולים. בדורות האחרונים לא היו רחמים במזרח התיכון.

"Elohim merachem al yaldey hagan" katav hameshorer Yehuda Amichay, "pachot mize al yaldey beyt hasefer, ve-al hagdolim lo yerachem od, yash-irem levadam" . . . Elohim lo richem meshech asrot shanim al yaldey hagan baMizrach haTichon, lo alyaldey beyt hasefer, lo al hagdolim. badorot ha-achronim lo hayu rachamim baMizrach haTichon.

The leaders of nations must provide their peoples with the conditions, the infrastructure, which enables them to enjoy life: freedom of speech and movement; food and shelter; and most important of all: life itself. A man cannot enjoy his rights if he is not alive. And so every country must protect and preserve the key element in its national ethos: the lives of its citizens.

מנהיגי אומות חייבים לספק לבני עמם תנאים ותשתית שתאפשר להם ליהנות מחייהם: חופש דיבור וחופש תנועה, קורת גג ומזון, ואת הדבר החשוב ביותר שאי אפשר בלעדיו – החיים. אי אפשר ליהנות משום זכות אם לא נמצאים בחיים. לכן, כל מדינה אמורה לשמור גם על הדבר הכי חשוב בתשתית שלה: החיים של אזרחיה.

manhigey umot chayavim lesapek livney amam tna-im vetashtit shete-afsher lahem lehenot michayeyhem: chofesh dibur vechofesh tnu-a, korat gag vemazon, ve-et hadavar hachashuv beyoter she-l efshar bil-adav – hacha-im. i efshar lehenot mishum zchut im lo nimzza-im bacha-im. lachen, kol medina amura lishmor gam al hadavar hachi chashuv batashtit shela: hacha-im shel ezracheha.

Only to defend those lives, can we call upon our citizens to enlist in the army. And to defend the lives of our citizens serving in the army, we invest huge sums in planes and tanks, and other means. Yet despite it all, we fail to protect the lives of our citizens and soldiers. Military cemeteries in every corner of the world are silent testimony to the failure of national leaders to sanctify human life.

כדי להגן על חיי האזרחים או קוראים להם להתגייס לצבא. כדי להגן על חיי האזרחים שהתגייסו לצבא או משקיעים משאבים עצומים: במטוסים וטנקים ובכלים נוספים. ואף על פי כן אין או מצליחים לשמור על חיי האזרחים והחיילים. בתי הקברות הצבאיים, בכל רחבי בעולם, הם עדות אילמת לחוסר ההצלחה, לכישלונם של מנהיגים לשמר ולקדש חיי אדם. יש רק פתרון רדיקלי אחד לשמור על חיי האדם.

kedey lehagen al chayey ha-ezrachim anu kor-im lahem lehitgayes lazzava. kedey lehagen al chayey ha-ezrachim shehitgaysu lazzava anu mashki-im mash-abim azzumim: bimosim vetankim uvehelim nosafim. ve-af al pi chen, eyn anu mazzlichim lishmor al chayey ha-ezrachim vehachayalim. batey hakvarot hazzva-im, bechol rachavey ha-olam hem edut ilemet lechoser hahazzlacha, lechishlonam shel manghigim leshamer ulekadesh chayey adam.

There is only one radical means for sanctifying human life. The one radical solution is – peace.

יש רק פתרון רדיקלי אחד לשמור על חיי האדם. הפתרון הרדיקלי האחד הוא – השלום.

yesh rak pitaron radikali echad lishmor al chayey ha-adam. hapitaron haradikali ha-echad hu – hashalom.

Last Speech

Peace Rally, Kings of Israel Square, Tel Aviv
November 4, 1995

הנאום האחרון

עצרת השלום, כיכר מלכי ישראל, תל אביב
י"ב חשוון תשנ"ז, 4 בנובמבר 1995

Allow me to say that I'm also excited. I would like to thank each and every one of you, who has stood here today against violence and in favor of peace. This government, which it is my privilege to lead, together with my friend Shimon Peres, has decided to give peace a chance. Peace that will solve most of Israel's problems. I have been a military man for twenty seven years. I have fought as long as peace had no chance. Today I believe that peace has a chance, a great chance. We are obligated to utilize that chance for those who stand here, and for those who do not. And they are many of the people.

הרשו לי לומר, אני גם מתרגש. אני רוצה להודות לכל אחד מכם, שהתייצב כאן כנגד האלימות ובעד השלום. הממשלה הזו, שיש לי הזכות לעמוד בראשה, יחד עם חברי שמעון פרס, החליטה לתת הזדמנות לשלום. שלום שיפתור את מרבית בעיות מדינת ישראל. הייתי איש צבא עשרים ושבע שנים. נלחמתי כל עוד לא היה סיכוי לשלום. היום אני מאמין שיש סיכוי לשלום, סיכוי גדול. חייבים לנצל אותו למען העומדים פה, ולמען אלה שאינם עומדים פה. והם רבים בעם.

harshu li lomar, ani gam mitragesh. ani rozze lehodot lekol echad ve-achat mikem, shehityazzev kan keneged ha-alimut vebe-ad hashalom. hamemshala hazo, sheyesh li hazchut la-amod berosha, yacha im chaveri Shimon Peres, hechlita latet hizdamnut lashalom. shalom she-iftor et marbit be-ayot Medinat Israel. ha-iti ish zzava esrim vesheva shanim. nilchamti kol od lo haya sikuy leshalom. hayom ani ma-amin sheyesh sikuy leshalom. sikuy gadol. chayavim lenazzel oto lema-an ha-omdim po, velema-an ele she-eynam omdim po. vehem rabim ba-am.

I have always believed that most of the people want peace and are willing to take a chance to achieve it. And all of you, by participating in this rally, are proving it, along with many others who are not here, that the Israeli people is sincerely interested in peace and stands against violence. Violence is an element gnawing at the fabric of Israeli democracy. It must be denounced, condemned, isolated. This is not the path of the State of Israel. Democracy can have disputes, but the resolutions will be found through democratic elections, as was the case in 1992, when we were given the mandate to do what we're doing and to continue doing it.

תמיד האמנתי כי מרבית העם רוצה בשלום, מוכן ליטול סיכון לשלום. ואתם כאן, בהתייצבותכם בעצרת זו, מוכיחים זאת, יחד עם רבים אחרים שלא הגיעו לכאן, שהעם

באמת רוצה בשלום ומתנגד לאלימות. אלימות היא כרסום יסוד הדמוקרטיה הישראלית. יש לגנות אותה, להוקיע אותה, לבודד אותה. זו לא דרכה של מדינת ישראל. בדמוקרטיה יכולות להיות מחלוקות, אך ההכרעה תהיה בבחירות דמוקרטיות, כפי שהיה הדבר ב-1992, שם נתנו לנו את המנדט לעשות את מה שאנו עושים ולהמשיך בכך.

tamid he-emanti ki marbit ha-am rozze bashalom. muchan litol sikuy lashalom. ve-atem kan, behityazzvutchem be-azzeret zo, mochichim zot, yachad im rabim acherim shelo highi-u lekan, she-ha-am be-emet rozze beshalom umitnaged la-alimut. alimut hi kirsum yesod hademokratya halsraelit. yesh leganot ota, lehoki-a ota, levoded ota. zo lo darka shel medinat israel. bedemokratya yecholot lihiyot machlokot, ach hahachra-a tihiye bivchirov demokratiyot, kefi shehaya hadavar be-1992, sham natnu lanu et hamandat la-asot et ma she-anu osim ulehamshich bechach.

I wish to thank the President of Egypt, the King of Jordan, the King of Morocco, whose representatives are here here today to express their commitment and partnership in walking towards peace. But above all – I wish to thank the people of Israel – who for the last three years of this government have proven that peace is within reach, peace which opens the door to a progressing economy and society. Peace is primary in our prayers, but not just in prayers. Peace is the aspiration of the Jewish people, a genuine aspiration.

אני רוצה להודות מפה לנשיא מצרים, למלך ירדן, למלך מרוקו, שנציגיהם מופיעים כאן ומביעים את שותפותם אתנו בצעידה לשלום. אבל מעל לכול – עם ישראל, בשלוש השנים של קיום הממשלה הזו, הוכיח שניתן להגיע לשלום, שלום הנותן פתח לכלכלה ולחברה מתקדמת. שלום הוא קודם כול בתפילות, אבל לא רק בתפילות. שלום שהוא שאיפת העם היהודי, שאיפה אמיתית.

ani rozze lehodot mipo liNsi Mizzra-im, leMelech Yarden, leMelech Maroko, shenezzigechem mofi-im kan umabi-im et shutfutam itanu bezze-ida lashalom. aval me-al lakol – am Israel, beshalosh hashanim shel kiyum hamemshala hazo, hochiach shenitan lehagia leshalom, shalom hanoten petach lekalkala velechevra mitkademet. shalom hu kodem kol betfilot, aval lo rak betfilot. shalom she-hu she-ifat haAm haYehudi, she-ifa amitit.

Peace also entails difficulties, as well as pain. There is no path for Israel without pain. But the path of peace is preferable to the path of war. I say these things to you as one who, in his past, has been a military man and as the Minister of Defense, and as one who sees the suffering of the families of the IDF soldiers. For their sake, and for the sake of our children and grandchildren, I wish for this government to exploit every shred of a chance, every possibility, to promote and to reach a complete peace.

השלום כרוך בקשיים, גם במכאובים. אין דרך לישראל בלי מכאובים. עדיפה דרך שלום מאשר דרך המלחמה. אומר לכם את זאת מי שהיה איש צבא ושר הביטחון, ורואה את כאבי המשפחות של חיילי צה"ל. למענם, למען בנינו ונכדינו, אני רוצה שהממשלה הזאת תמצה כל שמץ, כל אפשרות, לקדם ולהגיע לשלום כולל.

hashalom karuch biksha-im, gam bemach-ovim. eyn derech leIsrael bli mach-ovim. adifa derech shalom ma-asher derech hamilchama. omer lachem et zot mi shehaya ish zzava vesar habitachon, vero-e et ke-evey hamishpachot shel chayaley Zzaha"l. lema-anam, lema-an baneynu unchadeynu, ani rozze shehamemshala hazot temazze kol shemezz, kol efsharut, lekadem ulehagi-a leshalom kolel.

This assembly should convey to the Israeli public, to the Jewish people all over the world, to many, many people in the Arab world, and to the whole world that the People of Israel seeks peace, supports peace, and for that, I thank you all.
(Izzchak Rabin, November 4 1995 – about an hour before his assassination)

עצרת זו חייבת לשדר לציבור הישראלי, לציבור היהודי בעולם, לרבים רבים בעולם הערבי ובעולם כולו, שעם ישראל רוצה בשלום, תומך בשלום, ועל כך תודה רבה לכם.
(יצחק רבין, 4 בנובמבר 1995 – כשעה לפני הירצחו)

azzeret zo chayevet leshader lazzibur halsraeli, lazzibur haYehudi ba-olam, lerabim rabim ba-olam haAravi veba-olam kulo, sheAm Israel rozze bashalom, tomech bashalom, ve-al kach toda raba lachem. (Izzchak Rabin, 4 beNovember 1995 – kasha-a lifney herazzcho)

Jonthan: toda Eran, toda Liat, toda Dan, vetoda lachem sheha-item itanu. lehitra-ot beshiur 65.